

Ljubljana, 07.07. 2023

Zadeva: pobuda za spremembo 50. člena Zakona o tujcih

Pripravili:

Društvo za nenasilno komunikacijo
Društvo Ključ – center za boj proti trgovanju z ljudmi
Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja
Društvo Delavska svetovalnica

Spremembe 50. člena Zakona o tujcih

Prvi odstavek 50. člena Zakona o tujcih se spremeni, tako da se glasi:

(1) Žrtvi trgovine z ljudmi, ki v Republiki Sloveniji prebiva nezakonito, policija na njeno prošnjo ali po uradni dolžnosti dovoli zadrževanje za čas 90 dni, da se odloči, ali bo sodelovala v uradnem postopku zoper osumljenega trgovine z ljudmi. Za enako časovno obdobje policija na njeno prošnjo ali po uradni dolžnosti dovoli zadrževanje tudi žrtvi nezakonitega zaposlovanja, da se odloči, ali bo sodelovala v uradnem postopku zoper delodajalca zaradi nezakonite zaposlitve ali če je zoper delodajalca sprožila postopek za uveljavljanje pravic iz delovnega razmerja. Za enako časovno obdobje policija na njeno prošnjo ali po uradni dolžnosti dovoli zadrževanje tudi žrtvi družinskega nasilja, da se odloči, ali bo sodelovala s pristojnimi organi oziroma zavodi ali ustanovami zaradi družinskega nasilja. Za enako časovno obdobje policija na njeno prošnjo ali po uradni dolžnosti dovoli zadrževanje tudi žrtvi spolnega nasilja, da se odloči, ali bo sodelovala s pristojnimi organi oziroma zavodi ali ustanovami zaradi spolnega nasilja.

Žrtvi trgovine z ljudmi, ki v Republiki Sloveniji prebiva nezakonito, in žrtvi družinskega nasilja, ter žrtvi spolnega nasilja policija, na njeno prošnjo dovoli zadrževanje za čas 90 dni tudi v primeru, ko žrtev izkaže obstoj osebnih okoliščin, ki utemeljujejo njeno prebivanje v Republiki Sloveniji. Iz utemeljenih razlogov se lahko žrtvi trgovine z ljudmi, žrtvi nezakonitega zaposlovanja in žrtvi družinskega nasilja ter spolnega nasilja dovolitev zadrževanja podaljša za čas do 90 dni.

Četrty odstavek 50. člena Zakona o tujcih se spremeni tako, da se glasi:

(4) Žrtvi trgovine z ljudmi, žrtvi nasilja v družini, žrtvi spolnega nasilja ter žrtvi nezakonitega zaposlovanja se ne glede na druge pogoje, določene v tem zakonu, za izdajo dovoljenja za prebivanje lahko izda dovoljenje za začasno prebivanje, če je pripravljena sodelovati v uradnem postopku zoper osumljenega, kar potrdi pristojni organ oziroma zavod ali ustanova, in v primeru obstoja osebnih okoliščin, ki utemeljujejo njeno prebivanje v Republiki Sloveniji.

Obrazložitev:

Žrtve nasilja v družini težko zapustijo nasilni odnos. Zaradi posledic nasilja, družbenih pritiskov na ženske, da naredijo vse za ohranitev intimno partnerskega odnosa ali družine, strahu, občutkov krivde ter ekonomske ali statusne odvisnosti od povzročitelja nasilja, se v odnos tudi večkrat vrnejo. K temu, da se žrtve vračajo v odnose, kjer doživljajo nasilje, močno pripomore tudi sporočilo, ki ga dobijo od policije, kadar nasilje obravnavajo kot prekršek in ne kot kaznivo dejanje. Po izkušnjah nevladnih organizacij se to ob prvih prijavah zgodi zelo pogosto. Še pogosteje se to zgodi, kadar nasilje prijavljajo žrtve, ki ne poznajo pravne ureditve v Sloveniji in zaščitnih ukrepov, ki jih lahko izreče policija. Pomembno je torej, da naslovimo tako situacije, kjer je nasilje v intimno

partnerskem odnosu oz. družini obravnavano kot prekršek kot tisto, ki je obravnavano kot kaznivo dejanje, saj žrtve potrebujejo zaščito v obeh primerih. Sodelovanje žrtve v kateremkoli postopku je zanjo velik korak v smeri večje varnosti. Ob ustrezni podpori, bodo tako žrtve motivirane izpovedati vedno več, zaradi česar bodo lahko s strani države prejele ustrežnejšo zaščito. Velja pa tudi obratno – če ob prvih poskusih izpovedi doživijo mlačen odziv institucij v smislu globe, za nadaljnje prijave ne bodo motivirane, storilci pa bodo celo opogumljeni in bodo lahko nasilje še stopnjevali. To bi žrtve dodatno ogrozilo. Zato je za varnost žrtev pomembno, da se dovoljenje za začasno prebivanje izda vsaki žrtvi, ki kot priča ali oškodovanka sodeluje v kateremkoli postopku zoper povzročitelja, prekrškovnem, kazenskem ali drugem. Pri tem posebej izpostavljamo, da pod »zavod« mislimo tudi Center za socialno delo. Žrtve nasilja (ki so tujke) se namreč veliko lažje kot na policijo zglasijo prav na center za socialno delo (CSD) in strokovnim delavcem na CSD-ju zaupajo, da doživljajo nasilje. Prav tako je CSD velikokrat po uradni dolžnosti obveščen o zaznavi nasilja v družini s strani šol ali drugih institucij, še posebej, ko gre za družino, v kateri so mladoletni otroci, zato je pomembno da vključimo CSD kot enega od organov, ki bo pristojen za izdajanje potrdil o tem ali so kot družina vključeni v obravnavo nasilja v družini pri njih in koliko so aktivni. S tem spodbudimo tudi žrtve, da se vključijo v mrežo pomoči, ki je izjemno pomembna za razreševanje stiske, v kateri so se znašle

Podobna je situacija v primeru **žrtev spolnega nasilja**. Tujci (predvsem ženske) zelo hitro postanejo žrtve spolnega nasilja, ki ni nujno del obravnave v okvirju trgovine z ljudmi in ni nujno povzročeno s strani družinskih članov, ki jih podrobneje opredeljuje Zakon o preprečevanju nasilja v družini, temveč so, zaradi svoje ranljivosti (brez družinskih članov, brez socialne mreže, nepoznavanje pravnega reda države, v katero so se priselile, neobstoje sistemskih rešitev za zaščito žrtev spolnega nasilja, oz. zaščito zaradi nasilja na podlagi spola itd.) deležne spolnega nasilja s strani drugih oseb (po navadi iz lokalnega okolja), s katerimi niso v intimno partnerskem ali drugem sorodstvenem razmerju in ki izkoriščajo njihovo ranljivost za spolne usluge, ali pa jih v spolne odnose tudi prisilijo.

Vedeti je potrebno, da so tujke veliko bolj izpostavljene tveganju, da bodo žrtve spolnega izkoriščanja in zlorabe. Tako je npr. veliko begunk in migrantk ter deklic že bilo izpostavljenih različnim oblikam spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola v njihovih državah izvora, v prvi državi azila ali tekom poti v Evropo in znotraj nje. Nekatero ženske, s katerimi so se strokovnjaki pogovarjali v okvirju študije, ki jo je izvedla Agencija Združenih narodov za begunce (UNHCR), Sklad Združenih narodov za prebivalstvo (UNFPA) in Komisija za begunke (WRC), so povedale, da so bile prisiljene v transakcijske spolne odnose. Tako so lahko "plačale" za dokumente ali nadaljevanje poti. Nekatero ženske in deklice tako zelo želijo nadaljevati pot, da spolnega nasilja ali nasilja na podlagi spola ne prijavijo in ne poiščejo zdravniške pomoči. Tiste, ki pa nasilje vendarle prijavijo pa, v kolikor nimajo urejenega prebivanja državi, v kateri prijavljajo nasilje v letu ne morejo ostati, in na ta način tudi ne doživijo epiloga eventualne prijave nasilja.

Tovrsten dodatek k zakonu o tujcih oz. dodatno opredeljene žrtve nasilja ("žrtve spolnega nasilja") pa bi pomenilo, da lahko ženske, ki se odločijo za prijavo spolnega nasilja na pristojen organ, enako kot tiste, ki prijavijo nasilje v družini, zaprosijo za začasno dovoljenje za prebivanje v Republiki Sloveniji – na ta način bo Slovenija dala svoj doprinos k preprečevanju spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola, posebej ranljivim skupinam in jim z začasnim prebivanjem omogočila iskanje ustrezne podpore in pomoči ob prestali izkušnji spolnega nasilja in posledično okrevanje ob preživelih travmi.

Podobna je pogosta situacija, kjer se kaznivo dejanje **trgovine z ljudmi** v prvem stiku z uradno institucijo ne obravnava kot kaznivo dejanje. To se primeroma pogosto dogaja delavkam in delavcem. Odgovorne institucije (policija, tožilstvo, preiskovalni sodniki, inšpektorat) namreč praviloma dojemajo kršenje pravic delavcev zgolj kot kršenje delovne zakonodaje in skorajda v nobenem primeru niso na zaključku postopka identificirali izkoriščane delavce kot žrtve trgovine z ljudmi, kljub dejstvu, da strokovno definirani indikatorji (glede na mednarodne pogodbe) to prikazujejo. Delavci so na enak način rekrutirani za delo (z lažnimi obljubami, itd.) kot je to v primeru trgovine z namenom spolnega izkoriščanja, ki je jasno prepoznana oblika trgovine z ljudmi; ponudijo jim transport do Slovenije in v končni točki so tukaj izkoriščani na različne načine, s kršenjem njihovih osnovnih človekovih pravic, pri čemer se delodajalci poslužujejo vseh različnih načinov za izkoriščanje delavcev, vključno s psihološkim, fizičnim in ekonomskim nasiljem. Rekrutacija, transport in izkoriščanje pa so trije osnovni elementi kaznivega dejanja trgovanja z ljudmi, kar je definirano v Kazenskem zakoniku RS. Zato tudi tukaj ponavljamo zapisano: ob ustreznih podpori, bodo tako žrtve motivirane izpovedati vedno več, zaradi česar bodo lahko s strani države prejele ustrežnejšo zaščito. Velja pa tudi obratno – če ob prvih poskusih izpovedi doživijo mlačen odziv institucij v smislu globe, za nadaljnje prijave ne bodo motivirane, storilci pa bodo celo opogumljeni in bodo lahko nasilje še stopnjevali. To bi žrtve dodatno ogrozilo. Zato je za varnost žrtev pomembno, da se dovoljenje za začasno prebivanje izda vsaki žrtvi, ki kot priča ali oškodovanka sodeluje v kateremkoli postopku zoper povzročitelja, prekrškovnem, kazenskem ali drugem.

Tudi v primeru **žrtve nezakonitega zaposlovanja**, torej osebe, ki je po uradni definiciji mladoletni tujec, ki ni državljan EU, in v Republiki Sloveniji prebiva nezakonito in je zaposlen ali opravlja delo in tujec, ki ni državljan EU, in v Republiki Sloveniji prebiva nezakonito in je zaposlen ali opravlja delo v posebno izkoriščevalskih delovnih pogojih, kot jih določa zakon, ki ureja preprečevanje zaposlovanja in dela na črno« velja praktično isto kot v primeru žrtev družinskega nasilja in trgovine z ljudmi; dostikrat se namreč ne prepozna »posebno izkoriščevalskih delovnih pogojev«, če pa že, se jih ne obravnava kot kaznivo dejanje, temveč kot prekršek.